

Yttrande avseende remiss av förslag till nya statsbidragsvillkor för folkhögskolor

Diarienummer 25/00704

Region Gotland lämnar här sitt yttrande över förslaget till nytt statsbidragssystem och nya villkor för folkhögskola. För yttrandet ansvarar gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden inom Region Gotland. Nämnden är även Gotlands folkhögskolas styrelse.

Inledning

Region Gotland välkomnar Folkbildningsrådets översyn av statsbidragsvillkoren och instämmer i syftet att stärka folkhögskolans särart och kvalitet. Regionen är överlag positiv till de föreslagna förändringarna. Särskilt positivt bedöms höjningen av lärartätheten på allmän kurs, då detta förväntas bättre möta deltagarnas behov. Samtidigt lyfts vissa utmaningar – främst osäkerheten kring tilldelningen av särskilt förstärkningsbidrag – vilket innebär att de ekonomiska konsekvenserna för folkhögskolan är svåra att överblicka. Nedan följer Region Gotlands synpunkter, strukturerade utifrån de sex fokusområden som efterfrågas i remissen. Avslutningsvis finns övriga synpunkter på innehåll och på struktur i förslaget.

Vilka övergripande ekonomiska och organisatoriska utmaningar och möjligheter ser ni med det nya fördelningssystemet?

Det nya fördelningssystemet med tre bidragstyper bedöms ge ökad stabilitet och förbättrade planeringsförutsättningar genom treårsperioder och preliminära fördelningsplaner. Det är positivt att systemet möjliggör en mer långsiktig verksamhetsplanering och att det finns en tydlig struktur för hur statsbidragen fördelas. Samtidigt skapar det nya särskilda förstärkningsbidraget viss osäkerhet, då det söks årligen och baseras på kvalitativa bedömningar. Detta gör det svårt att förutse ekonomiska nivåer, särskilt under perioden 2027–2029. För verksamheter med särskilt resurskrävande inriktning, såsom Enter för deltagare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, är det avgörande att tilldelningen av förstärkningsbidrag är tydlig och förutsägbar. Den föreslagna kompensationsmodellen dämpar omställningen, men ytterligare transparens och tydliga kriterier efterfrågas.

Utvecklingsbidraget bedöms ge goda möjligheter för skolor att arbeta med kvalitet och utveckling, oavsett storlek eller tidigare bidragsnivåer. Samtidigt är det oklart hur mycket pengar som faktiskt kommer att finnas tillgängliga i början, eftersom en stor del av budgeten går till att täcka kostnader för omställningen. För att utvecklingsarbetet verkligen ska ta fart på längre sikt behövs troligen mer resurser. Det är också viktigt att det finns tydliga regler för hur bidraget ska sökas och fördelas, så att alla skolor får samma chans. Det är dessutom bra att det nu framgår tydligt i förordningen vad som gäller om en skola till exempel skulle gå i konkurs – det ökar rättssäkerheten och tryggar att statsbidragen används på rätt sätt.

Hur påverkas folkhögskolorna av höjningen av lärartäthet för allmän kurs?

Höjd lärartäthet på allmän kurs bedöms stärka kvaliteten och svara mot deltagarnas behov. Det är en positiv förändring, särskilt med tanke på att deltagare på allmän kurs i allt högre grad har behov av stöd för att nå sina mål. För att reformen ska vara genomförbar krävs dock att det generella förstärkningsbidraget står i proportion till de ökade personalkostnaderna. Det är avgörande att finansieringen är tillräcklig för att undvika ekonomisk belastning för folkhögskolorna/ huvudmännen.

Vilka konsekvenser ser ni för folkhögskolan och deltagarna av att kravet på lärartäthet på särskilda kurser tas bort?

Att slopa lärartäthetskravet för särskild kurs ger ökad flexibilitet att anpassa lärarresurser efter kursens målgrupp och innehåll. Detta är positivt med tanke på den stora variationen mellan olika särskilda kurser. Samtidigt innebär förändringen ett ökat ansvar för folkhögskolorna att säkerställa att lärartätheten är tillräcklig för att upprätthålla kvaliteten. Det är därför viktigt att Folkbildningsrådet fortsätter att följa upp lärartätheten även på särskilda kurser.

Vilka möjligheter och konsekvenser ser ni av villkoren om en organisation för deltagarhälsa?

Tydligare krav på en organiserad funktion för deltagarhälsa bedöms stärka det förebyggande arbetet och öka likvärdigheten mellan skolor. Att kurator och studie- och yrkesvägledare uttryckligen ska ingå i organisationen tydliggör vikten av dessa roller. För folkhögskolor som redan har dessa funktioner på plats innebär förändringen främst en formalisering, medan det för andra kan kräva nyrekrytering eller omfördelning av resurser. Flexibilitet i tjänstgöringsgrad är positivt, men det behövs tillräckliga resurser för att intentionerna ska kunna uppfyllas. Det är önskvärt att Folkbildningsrådet erbjuder stöd i form av exempelvis vägledning och erfarenhetsutbyte för att underlätta implementeringen.

Hur påverkas folkhögskolorna av förslaget om att minst hälften av verksamheten ska genomföras på plats?

Kravet på att minst hälften av verksamheten ska bedrivas på plats anses balansera behovet av mötesbaserat lärande med möjligheten att erbjuda distansstudier. Det är positivt att folkhögskolans särart som fysisk mötesplats betonas. Samtidigt innebär förslaget en betydande omställning för skolor med hög andel distansverksamhet. En övergångsperiod bedöms därför som nödvändig. Det bör även finnas möjlighet till viss flexibilitet i särskilda fall, exempelvis när distansstudier är nödvändiga för att nå vissa deltagargrupper. Det är även positivt att distanskurser får utgöra upp till 50 procent av verksamheten, vilket möjliggör fortsatt tillgänglighet och flexibilitet.

Hur kan ni implementera de nya villkoren inom den givna tidsplanen, och vilket ytterligare stöd behöver ni från Folkbildningsrådet?

Tidsplanen fram till 1 januari 2027 bedöms vara hanterbar, men förutsätter tidig och tydlig information om ekonomiska förutsättningar. Anpassningar i bemanning, deltagarhälsa och eventuella kursjusteringar kräver framförhållning. Ytterligare

vägledning från Folkbildningsrådet efterfrågas, särskilt kring dokumentationskrav, utformning av studie- och etableringsplaner samt tolkning av vissa villkor.

Region Gotland vill påtala behovet av att inkludera ett avsnitt om övergångsbestämmelser. Det behöver framgå hur de nya villkoren ska tillämpas för deltagare som påbörjar en kurs innan bestämmelserna träder i kraft men avslutar kursen efter ikraftträdandet. Därtill vill vi uppmärksamma att de flesta regionfolkhögskolor fastställer sitt kursutbud redan i oktober året innan kursstart i augusti.

Övriga synpunkter på innehåll och struktur i villkorsförslaget

Det är positivt att förordningen placerats först i dokumentet, vilket tydliggör strukturen. De inledande bestämmelserna är i huvudsak oförändrade, och det är särskilt välkommet att demokratibegreppet fortsatt lyfts fram. De nya demokrativillkoren bedöms stärka trovärdigheten i folkbildningens uppdrag, även om de inte förväntas påverka Region Gotlands verksamhet i någon större utsträckning.

Den nya kapitelindelningen under rubriken "Kvalitet" upplevs som tydligare än tidigare, men det är inte alltid självklart hur rubrikerna kopplas till kvalitetsbegreppet. Det är viktigt att kvalitetsarbetet, inklusive Folkhögskoleenkäten, integreras i uppföljningen. Det är positivt att begreppet "undervisningstid" ersätter tidigare benämningar som "schemalagd" eller "lärarledd" tid, vilket ger ökad tydlighet. Den sammanhållna gruppens betydelse för folkhögskolepedagogiken framhålls på ett bra sätt. Dock behöver definitionen av sammanhållna grupp klargöras - om definitionen gör att det försvårar individanpassning så är det inte ändamålsenligt.

Kursöverskridande samarbeten är viktiga, men det är oklart vad som räknas som "återkommande". Det är också positivt att allmänna och särskilda yrkeskurser får ett eget avsnitt, vilket kan skapa förutsättningar för framtida statsbidrag till yrkesutbildningar. Redovisningskapitlet bedöms vara tydligt och ändamålsenligt.

Avslutningsvis är förhoppningen att folkhögskolans särart och samhällsnytta fortsatt ska utvecklas, och att det nya statsbidragssystemet bidrar positivt både för deltagarna och samhället i stort.